

Patriotiska födelsedagar

Förra veckan kollade jag upp några uppgifter i professor Matti Klinges nyligen utkomna verk *Huvudstaden*, som på ett förträffligt sätt skildrar Helsingfors utveckling åren 1808–1863. I den rikt illustrerade boken finns en informativ karta över vår stad från 1836, som framhäver hur snabbt staden hade omvandlats på knappt tre decennier.

Nere till vänster finns en mindre karta över staden före 1808 infälld, som visar hur trähusen skockades asymmetriskt runt Stortorget. I slutet av 1830-talet hade staden vid sidan av rätlinjiga och breda gator fått tre nya stadsdelar, Gardesstaden, Bulevarden och Kronohagen, som sammanstrålade i stadens centrum runt Senatstorget.

Vill man komplettera sina kunskaper om den tidens Helsingfors med ett samtidsvittne är den bästa källan utan tvekan grundaren av denna tidning, den kände journalisten August Schouman (1826–1896). I sina memoarer skildrar han hur han som pojkspoling såg staden slå ut i full blom uttryckligen på trettioalet. Ämbetsstaten och den ryska militären hade etablerat sig, i deras kölvatten kom reguljär ångbåtstrafik och Brunnsparkens badverksamhet.

Denna inramning är bra hålla i minnet just i dessa dagar när vi firar två nationella institutioner som grundades i Helsingfors 1838, det vill säga för precis 175 år sedan. I dagens tidning torde ingå ett reportage från Akademiska Sångföreningens festkonsert i går i Musikhuset. Om åtta dagar ställer dess jämnåriga Finska Vetenskaps-Societeten till med en stor jubileumsfest i universitetets Solennitetssal.

Bägge sällskapen var det första i sitt slag i vårt land. Studenterna hade visserligen sjungit mer eller mindre unisont på finskt botten åtminstone sedan universitetets tillkomst i Åbo på 1600-talet. Först genom "Akademien" uppkomst fick dock denna stämman ett mer väldrillat tonläge med patriotiska förtecken. Och mycket riktigt, åtta år efter sångföreningens grundläggande sjöngs Finlands nationalsång "Vårt land" för första gången offentligt.

Motsvarande patriotiska sångtraditioner växte upp i alla europeiska länder i mitten av 1800-talet. Och precis som Akademien hade deras ledande sångföreningar vanligtvis en stark koppling till universiteten, vilket gav den nationella "sångskatten" en bred spridning när de sjungande magistrarna strömmade ut i landet som tjänstemän, lärare och företagare. Vilket förklarar varför många av oss fortsättningsvis uppfattar Akademien främst som en patriotisk och inte som en svenskspråkig sångförening.

Finska Vetenskaps-Societeten har i många avseenden behållit en liknande nationell karaktär. Svenska används fortfarande som mötesspråk, men i övrigt är societeten helt tvåspråkig och betonat neutral i språkfrågor. Efter 1908 har man samsats med det länge finsksinnade Suomalainen Tiedekatemia om rollen som den högsta vetenskapens intressebevakare, och numera inser säkert alla fördelen av att våra nationalspråk är levande tungomål också i akademiernas värld.

Henrik Meinander, HBL 21.4.2013